

ISSN 2181-7324

**O'ZBEKISTON
MILLIY
UNIVERSITETI**

XABARLARI

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLAR
YO'NALISHI**

ВЕСТНИК НУУЗ

АСТА NUUZ

O'ZMU XABARLARI

ВЕСТНИК НУУЗ

АҚТА NUUZ

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI ILMIY JURNALI

JURNAL
1997 YILDAN
CHIQA
BOSHLAGAN

2025
1/2

Ijtimoiy-
gumanitar
fanlar turkumi

Bosh muharrir:

MADJIDOV I.U. – t.f.d., professor.

Bosh muharrir o'rinbosari:

ERGASHOV Y.S. – f-m.f.d., professor.

SHIRINOVA R.X. – fil.f.d., professor.

Tahrir hay'ati:

Sagdullayev A.S. – t.f.d., akademik.

Suleymanov R.X. – t.f.d., prof.

Murtazayeva R.H. – t.f.d., prof.

Musayev N.U. – t.f.d., prof.

Urakov D.J. – t.f.d., prof.

Xolikulov A.B. – t.f.d., prof.

Yermetov A.A. – t.f.d., prof.

Zuyev A.S. – t.f.d., prof.

Jesus Fuensanta. – t.f.d., prof

Muxamedova D.G. – psix.f.d., prof.

Karamyan M.X. – psix.f.d., prof.

Rasulov A.I. – psix.f.d., prof.

Madayeva Sh.O. – f.f.d, prof.

Sobirova U.F. – sots.f.d., prof.

Xudaykulov H.J. – ped.fan.d., prof.

Miroslav Ballay – PhD, prof.

Siddiqova I.A. – fil.f.d., prof.

Sadullayeva N.A. – fil.f.d., dots.

Arustamyan Y.Y. – fil.f.d., dots.

Boltaboyev H. – fil.f.d., prof.

Rahmonov N.A. – fil.f.d., prof.

Abdurahmonova N.Z. – fil.f.d., prof.

Pardayev Z.A. – fil.f.f.d., dots.

Mas'ul kotib: **PARDAYEV Z.A.**

TOSHKENT – 2025

MUNDARIJA

Tarix

Abdimo‘minov O. Markaziy Osiyo davlatlarining Yunesko bilan ta‘lim va ilm-fan sohasidagi hamkorligi	4
Алимджанов Б. Модернизация по-туркестански: деятельность торговых домов и фирм в туркестанском крае.....	7
Asadov M. Nogironligi bo‘lgan shaxslarning ijtimoiy faoliyatida o‘quv ishlab chiqarish kombinatlari: yutuqlar va muammolar.....	10
Vaxidov S. Место паломничеств в культурной жизни местного населения	13
Matyakubov X. Bronza davrida Markaziy Osiyo qadimiy aholisining migratsiyalari tizimi Xorazm vohasi misolida.....	15
Tangirbergenova K. Qoraqapog‘iston xalqlarining XIX asrning ikkinchi yarmi – XX asr boshlaridagi ijtimoiy iqtisodiy hayoti	18
Toirova Z. XX asrning 50-80- yillarida Toshkent iqtisodiy rayonining aholisi va mehnat resurslari.....	21
Tolibjonov A. Alouddin Otsiz hukmronligining dastlabki yillarida Anushtagin – Xorazmshohlar davlatining tashqi siyosati.....	23
Чориев Ш. Историография банковской деятельности Туркестанского генерал-губернаторства 20 – 40X годов XX в.....	26
Шадманов Т. Финансовый аспект жилищного строительстве в Узбекистане в период 1940-1960 гг.....	29
Sharifxodjayeva N., Ibadullayeva G. O‘zbekistonda Respublika baynalmilal madaniy markazi faoliyati tarixidan	32
Falsafa. Pedagogika. Psixologiya. Metodika. Sotsiologiya. Siyosiy fanlar. Islomshunoslik	
Abdimurotov O. Kredit-modul tizimi sharoitida geografiya ta‘limidagi o‘quv jarayonlarini samarali tashkil etishning hozirgi kundagi holati va istiqbollari	35
Abdullaeva M., Muradova M. Biologiya fanini o‘qitishda talabalarda global kompetensiyani shakllantirish metodikasi	38
Abdullajanova D. Kadrlar zaxirasini shakllanishida yo‘nalganlik, qadriyatlar va xulq-atvor strategiyalariga differensial yondashuvlar	41
Abduraxmonov M. Jahon yetakchi aktorlarining Markaziy Osiyoda geosiyosiy ta‘sir uchun kurashining ayrim xususiyatlari.....	45
Abduraxmonov X. Yoshlar dunyoqarashida innovatsion tafakkurning namoyon bo‘lish shakllari va modellari	48
Абидова С. Преимущества цифровых образовательных ресурсов в процессе преподавания зоологии в ВУЗе	51
Avliyov A. Umumta‘lim maktablarida aniq va tabiiy fanlarni integratsiya asosida o‘qitishning nazariy asoslari	54
Агзамходжаева С. Метаиселенная, виртуальность и представление о себе: этические размышления об индивиде в виртуальном обществе	57
Akbarov Z. Language learning profiles, identity, motivation, instructional methods and approaches, investment and teaching philosophy statement	60
Aminova G. Gender ideology in modern society: the dynamics, challenges and perspectives of development	63
Бабажанов П. Спортивная борьба: современные тенденции и перспективы развития	66
Бабашев Ф. Современные механизмы организации PR-деятельности высшей образовательной организации	69
Barnoyeva N. Didactic characteristics and methodological functions of corpus linguistics in teaching english ict collocations to ict students	72
Begmatova G. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining tayanch kompetensiyalarini shakllantirishda kollaborativ o‘qitish texnologiyasining didaktik imkoniyatlari	75
Bozorov Z., G‘affarova D. Aniq integrallarni taqribiy hisoblash mavzusini o‘qitishda muammoli ta‘lim texnologiyasidan foydalanish	78
Botirova S. Nutq madaniyati va pedagogik texnologiyalarning uyg‘unligi: tarix fani o‘qitishda innovatsion yondashuvlar	83
Vaxabov M. Jadidlar faoliyati ma‘naviy va ma‘rifiy targ‘ibot obyekti sifatida.....	86
Джураев А., Закиров Ш. Роль культуры межрелигиозной толерантности в укреплении социальной стабильности Узбекистана	89
Jalilova G. The importance of the flipped classroom model to improve students' speaking competence in higher education: a focus on language teaching majors	92
Jamolov D. Globallashuv sharoitida milliy an‘ana va qadriyatlarini asrash zaruriyati	95
Jamolova S. Steam fanlari bo‘yicha bo‘ljak o‘qituvchilarning uslubiy tayyorgarligini takomillashtirishni metod va usullari	98
Ja‘farov I. Global axborot muhiti va ommaviy madaniyat ta‘sirida axloqiy inqirozning oldini olish masalalari	100
Jumayeva M. Bo‘ljak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining kreativ va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik jihatlari	103
Jurayeva N. O‘zbekiston Respublikasida ta‘lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar	106
Jo‘rayeva Sh. Markaziy Osiyo mintaqasida transchegaraviy suv resurslaridan foydalanish muammolari.....	109
Ibragimova Z. Ijtimoiy tarmoqlar ta‘sirida o‘quvchilar dunyoqarashi shakllanishining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	112
Iminjanov M., Qodirov M., Oxunov R. O‘zbekiston Milliy universiteti harbiy tayyorgarlik o‘quv markazining O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarida tutgan o‘rni.....	115
Isroilov Q. Akmeologik yondashuv asosida talabalarda ijodkorlikni rivojlantirish metodikasi.....	118
Yo‘ldosheva M. Bugungi kunda badiiy tarjimaning o‘ziga xos muammolari va ularni bartaraf etish usullari	120
Kaldibaeva A. Technology for implementing electronic educational resources based on problem-based approaches into practice	123
Kiyasova R. Teaching methods of foreign languages in technical universities	126
Qosimov K. Hanafiylik mazhabi va uning mohiyati	129
Kubatov Sh. O‘zbekiston XXI asr ijtimoiy davlati modeli sifatida: an‘analar, innovatsiyalar va global tendensiyalarning strategiyasi	132
Kuchkarova F., Tovbayeva M. Oilaviy munosabatlarda despotizmning namoyon bo‘lishining xorij tajribasida ifodalanishi	135
Qarshiyev I. Tafakkur uslubi tushunchasi va uning namoyon bo‘lish shakllari	137
Madraximov A., Mukaramov T. Umumiy o‘rta ta‘lim maktablarda tarbiya muhitini tashkil etishning ahamiyati	140
Mambetnazarov I. Akademik eshkak eshuvchilarni uzoq vaqt davomida ish faoliyatidagi texnik harakatlarning buzulishini tahlil qilish yo‘llari.....	144
Maxkamov X. O‘quv amaliyoti dasturini mazmuni, maqsad va belgilangan vazifalar uzviyligi	147
Maxmudov I. Boshqaruv bellashuvlari treningi.....	149
Masharipova X. Kamoliddin Behzod hayoti va ijodini rivojlanishidagi ijtimoiy-tarixiy shart-sharoitlar	152
Ma‘rufov M. Tabiiy atrof-muhit omillaridan foydalanib jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari samaradorligini pedagogik asoslash	155
Muratova D. Zamonaviy o‘zbek jamiyatida ekologik ong va ekologik madaniyat shakllanishining ma‘naviy-falsafiy asoslari	158
Mustafoyev E. Integrativ yondashuv asosida fizika yo‘nalishi talabalarining amaliy kompetentligini rivojlantirishning metodologik asoslari	161
Muxamedjanova L. Sharq allomalari ta‘limotida axloq va tarbiya masalalarining yoritilishi	165
Muhibullayev S. Qadariya va jabariya ta‘limotiga berilgan raddiyalar tahlili	168
Nazarova D. Bolani maktab ta‘limiga tayyorlashda mariya mantessori metodikasini qo‘llash	171
Das Kundu N. Regionalism and identity formation in Central Asia	174
Negmatova Sh. Jadidchilik namoyondalarining millat mustaqilligi yo‘lida harakatlari	177
Norqulov N. Umumta‘lim maktablarida nasriy asarlarni o‘qitish muammolari	180
Nurmatov Z. Sun‘iy intellekt orqali “texnologiya” fani o‘qituvchisining innovatsion faoliyat modelini rivojlantirish	183
Nurmatovot R. Texnologiya darsida raqamli vositalardan samarali foydalanish.....	186
Nurullayev H. Ma‘naviy xavfsizlikning ta‘minlashning iqtisodiy-siyosiy omillari	189

UDK:378.095

Oybek ABDIMUROTOV,
Chirchiq davlat pedagogika universiteti kafedra mudiri, dotsent
E-mail: o.abdimurotov@cspu.uz

TDPU dotsenti F.Saydamatov taqrizi asosida

CURRENT STATUS AND PROSPECTS OF EFFECTIVE ORGANIZATION OF LEARNING PROCESSES IN GEOGRAPHY EDUCATION IN THE CONDITIONS OF THE CREDIT-MODULE SYSTEM

Annotation

This article analyzes the introduction of the credit-module system in geography education and its impact on increasing its effectiveness in the educational process. The credit-module system allows students to independently formulate educational programs, and teachers to use modern pedagogical methods. The article also considers the challenges of teaching geography teachers new educational technologies and pedagogical approaches, making the educational process more effective using international educational systems, and the obstacles encountered in the implementation of the system and ways to overcome them. The article concludes with proposals for improving the skills of geography teachers, improving the quality of education, and developing independent learning.

Key words: Geography education, credit-module system, independent learning, pedagogical technologies, teacher qualifications, international educational experiences, educational process, educational effectiveness, educational resources, educational materials.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЭФФЕКТИВНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА ПО ГЕОГРАФИЧЕСКОМУ ОБРАЗОВАНИЮ В УСЛОВИЯХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЫ

Аннотация

В статье анализируется внедрение кредитно-модульной системы в географическое образование и ее влияние на повышение эффективности процесса обучения. Кредитно-модульная система позволяет студентам самостоятельно формировать образовательные программы, а преподавателям использовать современные педагогические методы. В статье также рассматриваются проблемы обучения учителей географии новым образовательным технологиям и педагогическим подходам, повышающим эффективность процесса обучения с использованием международных образовательных систем, а также препятствия, возникающие при внедрении этой системы, и пути их преодоления. В заключение статьи даны предложения по повышению квалификации учителей географии, улучшению качества образования и развитию самостоятельного обучения.

Ключевые слова: Географическое образование, кредитно-модульная система, самостоятельное обучение, педагогические технологии, квалификация учителей, международный образовательный опыт, образовательный процесс, эффективность обучения, образовательные ресурсы, учебные материалы.

KREDIT-MODUL TIZIMI SHAROITIDA GEOGRAFIYA TA'LIMIDAGI O'QUV JARAYONLARINI SAMARALI TASHKIL ETISHNING HOZIRGI KUNDAGI HOLATI VA ISTIQBOLLARI

Annotatsiya

Ushbu maqola, geografiya ta'limida kredit-modul tizimining joriy etilishi va uning o'quv jarayonidagi samaradorligini oshirishga bo'lgan ta'sirini tahlil etadi. Kredit-modul tizimi talabalarga ta'lim dasturlarini mustaqil ravishda shakllantirish, o'qituvchilarga esa zamonaviy pedagogik metodlarni qo'llash imkonini yaratadi. Maqolada, shuningdek, geografiya o'qituvchilari uchun yangi ta'lim texnologiyalari va pedagogik yondashuvlarni o'rgatish, xalqaro ta'lim tizimlaridan foydalangan holda o'quv jarayonini yanada samarali qilish, va tizimni joriy etishda duch kelinayotgan to'siqlar va ularni bartaraf etish usullari ko'rib chiqilgan. Maqola, geografiya o'qituvchilarining malakasini oshirish, ta'lim sifatini yaxshilash va mustaqil ta'limni rivojlantirish bo'yicha takliflar bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: Geografiya ta'limi, kredit-modul tizimi, mustaqil ta'lim, pedagogik texnologiyalar, o'qituvchi malakasi, xalqaro ta'lim tajribalari, o'quv jarayoni, ta'lim samaradorligi, ta'lim resurslari, o'quv materiallari.

Kirish. So'nggi yillarda mamlakatimizda ta'lim tizimini xalqaro talablar asosida modernizatsiya qilish, bo'lajak pedagoglarni yuqori malakali mutaxassislar sifatida tayyorlash va ularning kasbiy mahoratini rivojlantirish borasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. "Yangi hayot uchun, yangi O'zbekiston uchun" shiori ostida jadal rivojlanayotgan Respublikamizda ta'lim jarayoniga innovatsion va raqamli texnologiyalarni tatbiq etish orqali uning sifatini va samaradorligini oshirishga katta e'tibor qaratilmoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi Farmoni bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi"ga ko'ra, mamlakatdagi OTMlarning 85 foizi 2030-yilgacha bosqichma-bosqich kredit-modul tizimiga o'tishi rejalashtirilgan. Ushbu maqsadda O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2020-yil 30-iyundagi qarori bilan 2020-2021-o'quv yilidan boshlab mamlakatimizdagi 35 ta OTM kredit-modul tizimiga o'tgan. Kredit-modul tizimi tamoyilida ikkita bosh masalaga ahamiyat beriladi: talabalarining mustaqil ishlashini ta'minlash hamda talabalar bilimini reyting asosida baholash. Kredit-modul tizimi o'quv jarayonini yanada moslashuvchan,

samarali va shaffof qilishga imkon berib, talabalar uchun mustaqil ta'limni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Ta'limning kredit-modul tizimi sharoitida o'quv jarayonini tashkil etishga umumiy yondashuvlar borasida xorijiy davlatlar olimlaridan: N.A.Asanov, Y.L.Artamonova, O.V.Boyev, G.N.Gamamik, G.G.Pivnya, A.A.Kusainov, S.R.Ibatulin, O.A.Sevostyanova, A.L.Chuchalina va boshqalar tomonidan o'rganilgan bo'lsa, mamlakatimiz olimlaridan: V.O'rinov, M.Sultonov, A.Umarov, B.Sh.Usmenov, R.A.Habibullayev, G.A.Nazarqulovalarning ilmiy ishlarida tadqiq qilingan.

O'quv jarayonlari davomida talabalarining mustaqil ta'limini tashkil etish masalalari yuzasidan xorijiy davlatlarda T.V.Gabay, G.S.Abramov, G.I.Aleksandrov, V.G.Razumovskiy, A.V.Usova, V.K.Buryak kabi olimlari ilmiy tadqiqot ishlarini olib borgan bo'lsa, yurtimiz olimlaridan K.A.Tursunmetov, S.R.Abdalova, O.A.Qo'ysinov, M.U.Qo'chqarov, Sh.E.Eshonqulova, M.L.Boltayeva, S.B.Ibragimova, B.R.Muqimov, M.Murodova, N.R.Saitkulovalar kabi metodist olimlar ta'lim jarayonida mustaqil ta'limning ilmiy asoslari,

pedagogik-psixologik ahamiyati va shakllari yuzasidan ilmiy izlanishlar olib borgan.

Shuni alohida qayd etish kerakki, yurtimizda geografiya o'qitish metodikasi sohasida M.Nabixonov, O.Mo'minov, T.Abdullayeva, P.Musayev, M.Yunusova, R.Qurboniyozov, O.Safarov, A.Xayitov, M.Abduraxmanov, Q.Bahromov, R.Gaypova, S.Matsaidova, F.Jumanova, X.Nikadamboyeva, F.Xamroyeva, A.Jonzakov, F.Saydamatov, M.Qo'ldasheva, X.Amanov, F.Rajabov, H.Shodiyev, D.Abdullayeva kabi olimlar tomonidan geografiyani o'qitish bo'yicha dissertatsiya tadqiqotlari olib borilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Kredit-modul tizimi sharoitida geografiya fanini o'qitish jarayonini samarali tashkil etish, talabalarning ichki imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish, kreativ va mantiqiy fikrlashga o'rgatish, zamonaviy ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Geografiya fani o'qituvchisining metodik mahorati, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va ta'lim metodikasi boy ilmiy meros, tajriba va pedagogik ta'minotdan foydalanish orqali o'quvchilarning mustaqil ta'lim olishda muvaffaqiyatini ta'minlashi mumkin. Shunday qilib, geografiya fanidan mustaqil ta'limni tashkil etish, o'quvchilarning ilmiy va amaliy bilimlarini samarali ravishda rivojlantirishning muhim omillaridan biridir.

Tahlil va natijalar. Kredit-modul tizimi sharoitida geografiya ta'limidagi o'quv jarayonlarini samarali tashkil etishning hozirgi kundagi holati va istiqbollari quyidagi asosiy vazifalar va tahlillarni o'z ichiga oladi:

1. Rivojlangan davlatlarning axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va ilg'or ta'lim tajribalari asosida, geografiya o'qituvchilariga mo'ljallangan ta'lim dasturlarini modernizatsiya qilish va mustahkamlash zarur. Bu orqali o'quvchilarning mustaqil ta'lim olishlari uchun zarur bo'lgan resurslar va o'quv materiallari ishlab chiqilishi, o'qituvchilarni xalqaro ta'lim metodologiyalari bilan tanishtirish muhim hisoblanadi.

2. Ta'lim jarayonida talabalarning, professor-o'qituvchilarning va izlanuvchilarning almashinuv dasturlarini kengaytirish geografiya o'qituvchilari uchun ham katta imkoniyatlarni yaratadi. Xorijiy tajribalar, yangi pedagogik yondashuvlar va ilmiy tadqiqotlar, o'quv jarayoniga katta ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu hamkorlik orqali, o'qituvchilar o'z bilimlarini va pedagogik salohiyatini oshirishi, talabalar esa dunyo miqosida ta'lim olish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

3. Ta'lim texnologiyalarini samarali joriy etish: Geografiya o'qituvchilari uchun zamonaviy ta'lim texnologiyalarini o'rganish va pedagogik kadrlar salohiyatini oshirishga ko'maklashuvchi raqobat muhitini yaratish muhim vazifa bo'ladi. Bu o'qituvchilarni faqatgina texnologiyalarga qiziqtirib qolmay, balki ularni o'quv jarayonida yangi yondashuvlar va metodlarni joriy qilishga undaydi.

4. Kredit-modul tizimi sharoitida, talabaga ta'lim dasturini mustaqil shakllantirish imkoniyati yaratish, uning o'ziga xos va individual yondashuvini ta'minlashga yordam beradi. Bu, geografiya o'qituvchilari uchun o'quv jarayonini o'z vaqtida va samarali yakunlash imkoniyatini beradi. Bunda o'quvchilarning ish yukini boshqarish, o'quv materiallarining moslashuvi va malakali o'qituvchilar bilan ishlash juda muhimdir.

5. O'tgan davrda kredit-modul tizimini joriy etishda qator ishlar amalga oshirilgan bo'lsada, tizimning to'liq amalga oshirilishi uchun hali bir qancha to'siqlar mavjud. Ob'ektiv va sub'ektiv sabablar kredit tizimining to'liq tatbiq etilishiga to'siqlik qilmoqda. Masalan, o'qituvchilarning metodologik tayyorgarligi, o'quv materiallarining yetishmovchiligi yoki tizimning dastlabki bosqichlarida yuzaga kelgan muammolar ta'lim jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Kredit-modul tizimini to'liq amalga oshirish, geografiya o'qituvchilariga mustaqil ta'limni tashkil etishning samaradorligini oshirishga yordam beradi. Bu tizimning to'liq joriy etilishi orqali, talabalar o'z bilimlarini yanada chuqurlashtirishi, o'qituvchilar esa yangi pedagogik metodlarni o'zlashtirishi mumkin. Biroq, tizimni takomillashtirish va undan to'liq foydalanish uchun mavjud to'siqlarni bartaraf etish, sifatli o'quv materiallarini ishlab chiqish va o'qituvchilarni doimiy ravishda malakasini oshirish zarur. Shu tarzda, kredit-modul tizimi sharoitida geografiya o'qituvchilarining mustaqil ta'limni

tashkil etish jarayoni yanada samarali bo'lishi va xalqaro ta'lim standartlariga moslashtirilgan ta'lim tizimi yaratish mumkin bo'ladi.

Yuqoridagi tahlil va xulosalardan kelib chiqib, oliy ta'lim muassasalarida quyidagi ishlarga alohida e'tibor berilishi lozim.

1. Kredit-modul tizimi asosida oliy ta'lim jarayonini tashkil etish uchun mavjud me'yoriy hujjatlarda zarur o'zgartirishlar va qo'shimchalar kiritish kerak. Bu, tizimni amalda samarali qo'llashga yo'l ochadi, shuningdek, kredit tizimi tashkil etishga qarshi bo'lgan tushunchalarni bartaraf etish va mavjud cheklolarni bartaraf etish imkonini beradi. Oliy ta'limning yangi tizimiga mos ravishda, geografiya o'qituvchilariga ta'lim berish jarayonini takomillashtirish mumkin bo'ladi.

2. Geografiya ta'lim yo'nalishi talabalari uchun majburiy va tanlov fanlari, har bir fan bo'yicha kreditlar, fan sillabuslari va boshqa o'quv-uslubiy materiallar o'z ichiga olgan o'quv metodik komplekslarini tayyorlash zarur. Bu materiallar, talabalarga o'z mustaqil ishlarini samarali tashkil etish, shuningdek, geografiya o'qituvchilari uchun o'qitish jarayonini qulay va samarali qilish imkonini beradi.

3. Bo'lajak geografiya o'qituvchilarini tayyorlashda, professor-o'qituvchilar talabalarning o'qish shaklini (kunduzgi, sirtqi, masofaviy va kechki) hisobga olgan holda ishlab chiqilgan universitetdagi kredit tizimi tuzilmasi va faoliyati bo'yicha to'liq yo'riqnomaga bilan ta'minlanishi kerak. Bu hujjat, o'qituvchilar va talabalar uchun tizimni to'g'ri tushunish va unga mos ravishda faoliyat olib borish imkonini beradi.

4. Talabalarning fanlar bo'yicha o'zlarini tanlash huquqini amalga oshirish muhim ahamiyatga ega. Bu talabalar uchun o'z ixtisosliklari va qiziqishlariga mos keladigan fanlarni tanlash imkonini beradi. O'qituvchilar va talabalar, o'zlariga mos fanlarni tanlash orqali o'quv jarayonini yanada samarali o'tishlariga erishishlari mumkin.

5. Bo'lajak geografiya o'qituvchilari uchun mustaqil ta'limni tashkil etish metodikasini ishlab chiqish va uni uslubiy ta'minlash muhim. O'qish shaklini (kunduzgi, sirtqi, masofaviy) hisobga olgan holda, talabalarning mustaqil ishlarini samarali tashkil etish uchun zarur bo'lgan resurslar va yo'riqnomaga ishlab chiqilishi lozim. Bu orqali talabalarga o'z bilimlarini mustaqil ravishda rivojlantirish imkoniyati yaratiladi.

6. Talabalar uchun ruxsat etilgan dars soatlaridan ortiq sababsiz qatnashmaslikka yo'l qo'ymaslik va ularning tegishli fanlarni qayta o'rganishlarini ta'minlash zarur. Bu bo'lajak geografiya o'qituvchilarining sifatli ta'lim olishlari va bilim darajalarini doimiy ravishda oshirishlariga yordam beradi. Shuningdek, talabalar va o'qituvchilar o'rtasidagi o'zaro mas'uliyatni kuchaytiradi.

7. Kafedralar tarkibini va professor-o'qituvchilar yuklamalarini o'z vaqtida shakllantirish maqsadida, talabalarning fanlarni tanlash jarayonini o'quv semestrindan ikki oy oldin o'tkazish zarur. Bu o'qituvchilarning yuklamalarini to'g'ri taqsimlashga yordam beradi va o'quv jarayonini yaxshilaydi. Shuningdek, geografiya o'qituvchilarining o'z sohalarida professional malakasini oshirishga imkon yaratadi.

8. Talabalarning mustaqil ishlari samaradorligini oshirish maqsadida, professor-o'qituvchilar yuklamalarining o'quv mashg'ulotlari soatini kamaytirish lozim. Bu orqali, bo'lajak geografiya o'qituvchilari mustaqil ishlarni olib borish va ilmiy va metodik ishlarga ko'proq e'tibor qaratishlari mumkin. Talabalarni ilmiy tadqiqotlar va pedagogik metodlarni rivojlantirishga rag'batlantirish, o'quv jarayonining sifatini oshiradi.

Kredit-modul tizimi sharoitida bo'lajak geografiya o'qituvchilariga mustaqil ta'limni tashkil etishning samaradorligini oshirish uchun yuqoridagi takliflarni amalga oshirish zarur. Bu ishlarning qisman amalga oshirilishi, ta'lim jarayonining sifatini sezilarli darajada oshiradi va geografiya o'qituvchilarini tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Geografiya ta'limida mustaqil ta'limni tashkil etishda kredit-modul tizimining joriy etilishi muhim ahamiyatga ega. Kredit-modul tizimi ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshirsa, geografiya ta'limida ham uning o'quv jarayonini takomillashtirishga ham salmoqli hissa qo'shadi. Ushbu tizim ta'lim sifatini oshirish, talabalar va o'qituvchilar o'rtasida yanada

samarali muloqot o'rnatish va geografiya o'qituvchilarining malakasini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi.

Kredit – modul tizimiga o'tish geografiya sohasidagi talabalarga quyidagi imtiyozlarni beradi:

1. Kredit-modul tizimining asosiy afzalliklaridan biri, talabalar o'zlari to'plagan kreditlarini boshqa oliy ta'lim muassasalariga ko'chirib, o'qishni davom ettirish imkoniyatiga ega bo'lishidir. Bu, geografiya ta'limida ham talabalar uchun katta imkoniyat yaratadi. Talabalar, o'zlari istagan va ularning qiziqishlariga mos keladigan kurslarni tanlash orqali o'z ta'lim yo'llarini yanada moslashuvchan va samarali qilishlari mumkin.

2. Geografiya o'qituvchilarining malakasini oshirish uchun, o'quv jarayonida o'qituvchini tanlash huquqini taqdim etish zarur. Talabalar o'qituvchini tanlash orqali o'qituvchi va talaba o'rtasida yanada samarali akademik muloqot o'rnatilishi mumkin. Bu, geografiya ta'limida ilmiy-izlanuvchi muhitni rivojlantirishga, talabalarga mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

3. Geografiya ta'limida kredit-modul tizimi, talabalar uchun mustaqil ta'limni tashkil etishda katta ahamiyatga ega. Talabalar, majburiy fanlardan tashqari, o'zlariga qiziqarli yoki kelajakdagi kasbiy faoliyatiga mos keladigan fanlarni tanlash imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu o'quv jarayonida talabalarni faollashtiradi, chunki ular o'z bilimlarini yanada kengaytirish va mustaqil ravishda yangi bilimlarni egallash imkoniyatiga ega bo'ladi.

4. Kredit-modul tizimi, talabalar uchun ta'lim dasturini mustaqil ravishda shakllantirish imkonini yaratadi. Talabalar, o'zlarining shaxsiy qiziqishlari va kasbiy yo'nalishlariga mos ravishda kurslarni tanlab olishlari mumkin. Bundan tashqari, baholash tizimining oshkorligi ta'lim jarayonini yanada shaffof qiladi. Har bir talabaga berilgan baho aniq va izchil asosda taqdim etiladi, bu esa ta'lim tizimida korrupsiyani kamaytirishga yordam beradi.

5. Kredit-modul tizimida talabalar har bir fan uchun belgilangan kreditlarni to'plashga majbur. Agar talaba belgilangan kreditni to'play olmasa, u fanni qayta o'qishi va qayta imtihon topshirishi kerak bo'ladi. Bu, geografiya o'qituvchilari uchun o'quv jarayonini yaxshilashga yordam beradi, chunki talabalar har bir fanni to'liq o'rganish uchun kerakli vaqt va resurslarga ega

bo'ladi. Qayta o'qish pullik bo'lishi va o'qish natijalari faqat belgilangan kreditlar yig'ilganidan so'ng taqdim etilishi, ta'lim tizimining sifatini yaxshilashga olib keladi.

6. Geografiya ta'limi jarayonida kredit-modul tizimi talabalarning o'quv faoliyatini samarali baholash imkoniyatini yaratadi. Semestr yakunida talabalarning bahosi, fan o'qituvchisi tomonidan o'tkazilgan oraliq nazorat, uyga vazifalar va amaliy mashg'ulotlar asosida shakllanadi, yakuniy baho esa OTM rahbariyati tomonidan olinadi. Bu ikki darajali baholash tizimi, talabalar tomonidan o'rganilgan materiallarni yaxshiroq baholash va talabaning umumiy bilim darajasini aniqlash imkonini beradi.

Xulosa va takliflar. Geografiya ta'limida kredit-modul tizimining joriy etilishi, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, talabalarga yanada moslashuvchan va o'ziga mos ta'lim olish imkoniyatlarini yaratish, shuningdek, mustaqil ta'limni yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. Bu tizim geografiya o'qituvchilarining malakasini oshirishga, ilmiy va amaliy tadqiqotlarni rivojlantirishga, hamda o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatishga imkon yaratadi. Kredit tizimi talabalarga o'z ta'limlarini yanada samarali shakllantirish va jahon miqyosida raqobatbardosh mutaxassislar sifatida tayyorlanish imkoniyatlarini taqdim etadi.

Kredit-modul tizimi asosida geografiya ta'limi jarayonini samarali tashkil etish uchun bir qator muhim takliflar va chora-tadbirlar mavjud. Birinchi navbatda, oliy ta'lim tizimida me'yoriy hujjatlarga zarur o'zgartirishlar kiritilishi, geografiya ta'lim yo'nalishi talabalari uchun o'quv materiallari va metodik komplekslar ishlab chiqilishi zarur. Bo'lajak geografiya o'qituvchilarining tayyorlanishi jarayonida, professor-o'qituvchilarni to'g'ri yo'riqnomalar bilan ta'minlash va talabalarga o'zlari tanlagan fanlarni o'rganish imkoniyatini yaratish muhimdir. Bundan tashqari, talabalarning mustaqil ishlarini samarali tashkil etish uchun zarur resurslar va uslubiy qo'llanmalar ishlab chiqilishi lozim. Nihoyat, professor-o'qituvchilar yuklamalarining samarali boshqarilishi va talabalarning mustaqil ishlari samaradorligini oshirishga yordam beruvchi uslubiy yondashuvlar ta'lim sifatini sezilarli darajada yaxshilashga olib keladi. Bu chora-tadbirlar kredit-modul tizimi sharoitida bo'lajak geografiya o'qituvchilari uchun o'quv jarayonlarini yanada samarali qilishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. Abdimurotov O.U. Kredit-modul tizimi sharoitida bo'lajak geografiya o'qituvchilarining mustaqil ta'limini tashkil etish shakllari // "Pedagogika" ilmiy-nazariy va metodik jurnal. 2023. 4-son. 289-293 b.
2. Abdimurotov O.U. Kredit-modul tizimi sharoitida bo'lajak geografiya o'qituvchilariga mustaqil ta'limni samarali tashkil etish vositalari // ILIM hám JÁMIYET (FAN va JAMIYAT) ilmiy-uslubiy jurnal 2024. № 5/2. 56-59 b.
3. Abdimurotov O.U. Kredit-modul tizimi sharoitida bo'lajak geografiya o'qituvchilariga mustaqil ta'limni tashkil etish dolzarb pedagogik muammo sifatida // "Ta'lim, fan va innovatsiya" jurnali 2023. 6-son. 106-110 b.
4. Murodova M. Kredit-modul tizimida mustaqil ta'lim. O'quv-uslubiy qo'llanma. Toshkent: "Fan ziyosi" nashriyoti, 2023
5. Nazarqulova G.A. Kredit-modul tizimida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini takomillashtirish. Dissertatsiya. – T.: 2023. –152 b.
6. Rajabov F.T., Abdimurotov O.U. Geografiya ta'limida mustaqil ta'limni tashkil etish bo'yicha xalqaro tajribalar // "Geografiya - nazariyadan amaliyotga" mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plami. Qo'qon. 2024-yil 25-noyabr. 393-398-b.